

ביצה פרק ראשון ביצה

ח.

עין משפט
נר מצוה

גד א מיי פ"ב מהל' יו"ט
הלכה יח סמג לאוין
עב טובע' פ"ח ס' תנח
סעף ד:
גה ב מיי פ"ב מהל' שבת
הלכה ז:
ג ג מיי פ"ב מהלכות
יו"ט הלכה יח סמג
שם טובע' פ"ח ס' סעף טו:
ג ד טובע' ע' שם סעף
טו:
גה ז ר מיי ש"פ כ"ה
מהלכות שבת הלכה
כב טובע' פ"ח ס' סעף
ז וס' שם סעף לז:
גה ז מיי פ"ג מהלכות
יו"ט הלכה א ופ"ד
מהלכות שחיטה הלכה ד
טו"ט ע"כ ס' תנח סעף
ז וס' טובע' יו"ד ס' כמ
סעף ג:

בעפר תיחוח והא קא עביד גומא. תימה למשמע דשייך
גומא אף בעפר תיחוח וצשבת פרק כירה (דף נט.
ש) אמרי' אין טומנין ביצה בחול (י) (רב) אמר גזרה שמה יטמין
ברמץ (ו) (ור' זירא) אמר גזרה שמה זיו עפר ממקומו (י) מאי

והא קא עביד גומא. וחייב משום בנין: פטור עליה. כדמפרש
טעמא דפ"ק דהגיגה(י) דכיון דאינו נרץ אללא לעפרה ולא לגומא
אינו צונה ולא חורש אללא מקלקל וכל המקלקלים פטורים: מאן
דכר שמייה. דקאמר שאפר כו' דמשמע דיהיב טעמא למילתיה

(א) שבת עג: חגיגה י'
(ב) שבת כ"ג. (ג) חולין עט: פג:
(ד) שבת פ"ב מ"ט. (ה) דף
(ו) (ז'ל רבה). (ז) (ז'ל
ובי יוסף). (ח) ופרש"י שם
משום דקא עביד גומא,
(ט) הדקדק לז"ל. (ט) ועיי
חסי' פסחים מו: ד"ה
כמשה ביו"ט. (י) ויסי
קאמר רבה הכא כ"ל
(יא) ועיי חסי' שם מו. ד"ה
כ"ש. (יב) וחסד גד"ה גרסיה.
ועיי חסי' לקמן לא: ד"ה
אמר ר' יוחנן. (יג) ועיי חסי'
שבת קכ: ד"ה ח"ה.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעפר וכו'
כשמגביה העפר נירכת
הגומא:

מוסף רש"י

החופר גומא בשבת.
צונה בנין הוא, ואם אינו
נרץ לה אללא לישול את
השטרה דמחמת מילתא דללכריו קא
בעי לה. ובעפר תיחוח קאמר שאינו
מחוסר לא חפירה ולא כתישה אללא
הכנה: כו'. ספק מיה ספק בהמה:
אין שוחטין אוויו ביו"ט. משום דשמה
מיה הוא ונרץ כסוי והוא אינו יכול
לכסותו ביו"ט כדקתני: ואם שחטו
אין מכסין את דמו. דשמה צומה
הוא ואין בו מנות כסוי ואין מטלטלין
העפר לכך: ואם איסתא. דיש עפר
שמוכן לכל זכרי אדם אפי' הוא
צומה לכסיה: כדכרז יהודה. אם
ולטעמיך לכסיה בדקר נעוץ או
תנא במתני' דמוכן הוא: אפילו ודאי נמי.
ק"ל דאכרי ואפילו דיעבד בלא דקר נעוץ: לא מציעיא קאמר.
הא דנקט כו' אין שוחטין כל שכן מיה גמורה הטעונה כסוי
והוא אינו יכול ולכרותא אשמעינן כו' ולא מיעבדא ודאי:

רבינו הגנאל

פיסקא ואפר הכירה מוכן
הוא. תניא כשאמרו אפר
כירה מוכן לא אמרו
אלא שהוסק מבי"ט,
אבל אם הוסק ביו"ט
אסור. ואם ראוי לצלות
בו ביצה מותר. הכניס
עפר לגינתו ולחורבתו
מותר לכבות בו. אפר
רב יהודה מכניס אדם
מלא קופתו עפר ועושה
בו כל זכריו. ואסקינא
והוא שייחד לו קרן זוית.
ואותבינן עליה מיהא כו'
אין שוחטין אותו ביו"ט
ואם שחטו אין מכסין את
דמו, ואם איתא ליכסיה
כדבר יהודה, כלומר בעפר
שהכניס. והדין ולטעמיך
ליכסיה בדקר נעוץ או
באפר הכירה, אללא דלית
ליה אחר מהן לא עפר
ולא דקר נעוץ ולא אפר
הכירה. אי הכי אפילו צבי
או עוף ודאי לא ישחוט
שאין לו במה לכסות
את הדם. (ב) וישנין דלא
מיעבדא קאמר וכו'.

(א) נראה דחסד וכו'.

בינייהו איכא זינייהו עפר תיחוח
פירוש למ"ד שמה יטמין ברמץ איכא
למגור אבל למ"ד שמה זיו אין כלן
משום שמה זיו וי"ל דהתם מיירי
שכל המקום סביב עפר תיחוח
וכשמגביה הביצה אז נופל הקרקע
ואין ניכר כלן שיש גומא אבל הכא
מיירי שהוא קשה סביב והעפר תיחוח
בזמנא ע"כ כשמגביה (ב) (ה) (ה' הביצה)
נכרת הגומא: ואיני צריך אלא
לעפרה פטור. משום (ה) דהו מלאכה
שאינה זריכה לגופה ופטור עליה
ותימה דל"כ פטור אבל אסור
לכתמלה וי"ל דמשום שמתחיל מותר
אפילו לכתמלה ואי"ת אס כן למה לי
דקר נעוץ וי"ל דמ"מ צעינן שיהא
מוכן מערב יום טוב: א' הכי קאמר
ואפר כירה מוכן הוא. ומימה
דלמרי' כפרק כו' דהס' (חולין דף
פח: ושם) צ"ש אומרין אין מכסין
באפר דאפר לא מקרי עפר והכי
קאמר הכא דאפר מוכן הוא לעשות
כסוי לכ"ע דהא קתני ליה גבי ושזין
במתני' וי"ל דמלתא דהכא בנפשי נשפה
קאמר רבה כלומר ואפר הכירה מוכן
הוא לענין שולטון שאר דברים כגון
לכבות בו זאה ויבואה צו אבל לא
קאי אכסוי דלעיל כלל א"ג י"ל דהתם
מיירי באפר אוכלין דאינו מגדל כמחין

ביעפר תיחוח והא קא עביד גומא כדר'
אבא (ב) דאמר ר' אבא דהחופר גומא בשבת
ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר
כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמייה
אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא
אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא
שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב
אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר
תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה מוכן הוא
לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק
ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה
מותר דהכניס עפר לגנתו ולחורבתו מותר
לכבות בו (ג) ואמר רב יהודה מכניס אדם
מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש
מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה ויהא
שייחד לו קרן זוית מיתבי (ד) כו' אין שוחטין
ארתו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי
איתא לכסיה כדרב יהודה ולטעמיך לכסיה
באפר כירה או בדקר נעוץ אללא דלית ליה
הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי איריא ספק
אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא
מבעיא ודאי ללא לשחוט אבל ספק אימא
משום שמתחיל יו"ט לשחוט ולא לכסיה קמ"ל
והא

הכניס קופת עפר: ה"ג
באפר כירה. דהא בהדיא
הוא נמי. דהא כז"ה
לא מציעיא קאמר.
מיה גמורה הטעונה כסוי
והוא אינו יכול ולכרותא אשמעינן כו' ולא מיעבדא ודאי:

הלכך הואיל ואינו מגדל כמחין אין מכסין צו אבל הכא מיירי
באפר עינים דמגדל כמחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין צו דקאמר
דבר המגדל כמחין אע"ג דלא חקרי עפר ואי חקרי עפר בשום
מקום אע"ג דלא מגדל כמחין מכסין צו דתניא איהו הולך במדבר
ואין לו עפר לכבות שוחק דיגר זהב ומכסה צו היה הולך בספינה
ואין לו עפר לכבות שורף טליתו ומכסה צו ופריך דשחטין אפר
דמקרי עפר שנאמר ולקחו טליתא מעפר שרפת החטאת ולכך שורף
טליתו ומכסה צו אללא דיגר זהב מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות זהב לו (אויב כה) ועל כרחק עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי
כמחין ולכך הולך הפסוק לומר דמקרי עפר דכל דבר המגדל כמחין מרבינן התם מקרא דוכסהו (ויקרא י) אע"ג דלא חקרו עפר
בגון נסורת של חרשים דקה ונעורת של פשתן דקה ושחיקת כלי מתכות וא"כ אפר הכירה וחול הדק ונעורת של פשתן וסיד ומגופה
שכתשו מותר לכסות: אמר רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט וכו'. נראה דהכי הלכתא דהא מיימיה ליה סייעתא מברייתא
ועוד דליכא מאן דפליג דלפי' ר"ש מודה דהאי דהוסק ביו"ט דהו נולד גמור דמעיקרא עינים והשתא אפר והוא כמיא בעיבא מצלע בלעי"ב
(עירובין דף מה:). (ג) דמודה ר"ש וא"ו ואלו היאך אנו מסלקין אפר הכירה ביו"ט לאפות הפשטודיה אע"ג שאין ראוי לללות צו ביצה ואומר
הר"ר יצחק דמוקפה אינו אסור לטלטל ביו"ט כשציל אוכל נפש ושמחת יו"ט וראיה מדלקמן פרק אין דלין (דף כה:). (ד) וצירושלמי
מפרש דהכא מיירי בשלל שחט אבל שחט שרי אע"ג שהוסק ביו"ט שלא לעקור מנות כסוי: אמר רב יהודה מבנים אדם מלא
קופתו עפר וכו'. ואי"ת מה צל להוסיף על הברייתא דקתני אפי' הכניס לגנתו או לחורבתו וכו"ש מלא קופתו וי"ל דלפי' רש"י ניחא
דכשהכניס עפר לגנתו מיירי שהכניס הרבה ציחד וכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל זכרו ואינו צנוט אגב קרקע אבל הכא מיירי
שלא הכניס הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס"ד דיצנוט אגב קרקע א"ג י"ל דהתם לא מיירי רק לכבות צו אבל שאר
זכריו לא והכא אשמעינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד צו כל זכרו: אמר איהא אכסיה כדרב יהודה. משמע דקאי אסיפא וכן פי'
רש"י בטור כהדיא דקאי אסיפא ועל כרחק ז"ל דקאי אסיפא דאי קאי ארישא מאי פריך לכסיה בדקר נעוץ הא צ"ה סגינא ליה
דלכתמלה צו יסחוט וכו' ובי פריך הש"ס ולעבד כז"ש אבל תימה דמפריך בסמוך והא ספיפא וכו' מכלל דעד השתא איירי צרישא
וי"ל דלעולם קאי ארישא ולא גרסינן בדקר נעוץ וי"ל דלמה שפירש ר"ת לקמן (דף ט:). ד"ה אמר
(י) ניחא דפירש שמוחלפת השיטה דבית הלל אומרין יחפור בדקר ויכסה וכו"ש אומרין לא ישחוט והשתא פריך אליבא דבית הלל:
א"י הכי מאי איריא ספק אפי' ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא (ב) אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא
לכסיה בדקר נעוץ וכו' ונרץ לשנוי דלית ליה וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא דלית ליה דרב יהודה לא קשיא ליה אברייתא
דאיכא למימר דלית ליה דקר נעוץ ואפר כירה דני אדם לא שכימי שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב יו"ט ורב
יהודה אית ליה שיש לו עפר מוזמן דשכיח הוא טפי ומ"מ אין לכסות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב
יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו' הואיל ולימא לדרב יהודה דקר נעוץ לית ליה דהא ודאי איתא לדרב יהודה לענין שמכסה
צו כשהוא ודאי מיה או עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה צו כל זכרו לא סגינא לן כומיה ולא שרי לכסוי צו כו' אבל כיון
דליתא לדרב יהודה נרץ ליה לשנוי דלית ליה כל הני ואפי' עפר מוזמן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי:

מוסף תוספות

א. דמוקפה מגור לא רצו
להחיר משום שמחת יו"ט.
ב. דהמיום בעבים
לא מיכרי. הוה ליהו דרב
מחודש לגמרי. כהניא
עירובין מה: ד"ה ומלא.
ג. ואז שייך להקשות מאי
איריא ספק וכו'. מרי"פ.